

PROPAGANDA REVOLUȚIONARĂ ÎN JUDEȚUL DÎMBOVIȚA, REALIZARE A GUVERNULUI PROVIZORIU DE LA 1848 DIN ȚARA ROMĂNEASCĂ

Cleopatra Ionescu

Revoluția burghezo-democratică din țările române a avut un caracter unitar în lupta pentru progres economic, condiții mai bune de viață, în formarea națiunii și a statului național unitar. După cum sublinia tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, secretarul general al partidului, revoluția de la 1848 „a constituit o parte integrantă a marilor mișcări sociale din acel an, desfășurate în cea mai mare parte a Europei, demonstrând strînsa legătură dintre revoluționarii români și forțele revoluționare din Europa”.¹

Județul Dîmbovița a fost prezent la aceste evenimente prin participarea activă a celor doi cărturari de seamă, Ion Heliade Rădulescu din Tîrgoviște și Ion Ghica din satul Ghergani, participare care se completează cu acțiunea maselor populare în propagarea ideilor revoluției.

Ion Heliade Rădulescu a redactat Proclamația, care s-a tipărit într-un tiraj de peste 2.000 exemplare, dintre care 1.000 au fost răspîndite de către Moșoiu în capitală. 1.000 au fost date cumnatului lui Heliade, N. Andronescu, pentru a le transporta la Isiaz și cîteva sute lui Nicolae Bălcescu.²

Citită la Islaz în ziua de 9 iunie a devenit pentru întreaga perioadă a revoluției „Constituția” țării. S-a constituit guvernul provizoriu din care făcea parte Ion Heliade Rădulescu, Ștefan Golescu, maiorul Christian Tell, căpitanul Pleșoianu și popa Șapcă. Revendicările revoluționare adoptate de istorica Proclamație au fost încredințate spre apărare poporului.

La data de 11 iunie a izbucnit revoluția și în capitală, „s-au sculat în București un număr de oameni ca la 6.000, au mers la palatul domnesc și au cerut de la domnul țării prințul Gheorghe Bibescu întărirea Constituției coprinsă în 21 puncturi, care s-a și dat-o domnul”.³ În aceeași zi printr-o circulară a Vorniciei din Lăuntru s-a făcut cunoscut ocîrmuitorilor să popularizeze Proclamația în tot cuprinsul județului ce-i este încredințat și este obligat a „întinde duhul de frăție, de unire și de supunere la legi care cheazășuiesc fericirea obștească”.⁴

1. Nicolae Ceaușescu. Cuvîntare la marea adunare populară din București organizată cu prilejul aniversării a 130 de ani de la revoluția burghezo-democratică din 1848 și a 30 de ani de la naționalizarea principalelor mijloace de producție. Buc., Ed. politică, 1978, p. 6.

2. Crețu I. Viața lui Eliade. Buc., p. 83-84.

3. Ilie Corfus, Însemnări de demult, Buc., Ed. Junimea, 1975, p. 57.

4. Anul 1848 în Principatele Române, Buc., vol. I, p. 511-512.

După ce domnitorul Gheorghe Bibescu a consfințit drepturile cîștigate de români, în noaptea de 13—14 iunie a abdicat sub pretext că „simțindu-se acum slab de boală și nemaiputînd ține cîrma în mînă... și-a dat dimisia lepădîndu-se de toată puterea sa”.⁵ În aceste condiții se formează un nou guvern provizoriu, care din prima zi a instalării, prin legi și decrete a schimbat denumirile instituțiilor centrale și locale. Au fost înlocuiți funcționarii vechiului regim. Aceștia erau obligați să ia toate măsurile pentru a face cunoscută tuturor orașenilor țirgovișteni și maselor populare din județul Dîmbovița Proclamația.⁶ Prin decret au fost stabilite culorile steagului național, cu deviza „Dreptate - frăție”. Dreptate, simbolizînd ideea de a fi „slobozi și deopotrivă” și frăție, reprezentînd sentimentul străbun românesc „care leagă inimile pentru obștescul folos”.⁷

La data de 15 iunie în județ se primește încunoștiințarea că Nicolae Golescu a fost numit ministru al Trebilor din Lăuntru „numit după voința poporului și Constituției”.⁹ Lui Mihalache Predescu i s-a încredințat postul de administrator al județului Dîmbovița, „și spre a se ține liniștea și buna orînduială” poruncește să se întocmească gvardia națională.¹⁰

În județul Dîmbovița continuă să fie nemulțumiri ale maselor populare. La 15 iunie cîrmuirea județului a comunicat poliției orașului Țirgoviște că țaranii și-au părăsit muncile agricole „mai cu seamă acum fiind încredințați că oricum stăpînirea va avea trebuință”, îi vor chema întru-sprijinirea dreptului patriei”. În continuare se arată că este și de datoria poliției „să facă să-i înțeleagă binefacerea acestei Constituții”.¹¹

Ion Heliade Rădulescu, scriind despre evenimentele din noaptea de 28—29 iunie și constituirea Căimăcămiei în frunte cu banul Teodor Văcărescu și Emanuel Băleanu arată că o parte a membrilor guvernului provizoriu s-au retras spre Rucăr, județul Muscel și o parte spre Pietroșița pentru a trece munții în Transilvania.

În drumul său spre Pietroșița, Ion Heliade Rădulescu a avut ocazia să cunoscă oameni care erau pro și contra evenimentelor anului 1848, consemnați în lucrarea „Amintiri asupra regenerării române sau evenimentele de la 1848”. Autorul arată că organele locale instituite de Guvernul provizoriu popularizau Constituția, decretele și legile emise. De exemplu, ajutorul subadministratorului Plaiului Ialomiței, Ioniță, cunoștea cele 22 articole ale Constituției și arăta că „le-am proclamat prin toate satele din plasă... le-am tălmăcit țaranilor noștri așa cum m-am priceput și eu cît mai mult”. Cu cît mai mult le repetam cu atît mă simțeam mai pătruns de adevăratul lor înțeles”. Tot în această convorbire Ioniță arăta dubla față a unor persoane cu funcții de conducere numite de Guvernul Provizoriu. Este vorba de subadministratorul Plaiului Ialomiței Costache care, „din

5. Arh. St. Dîmbovița, fondul Poliția or. Țirgoviște, dos. 49/1848, f. 9 v, 18.

6. Anul 1848... vol. II, Buc., p. 339 ; Arh. St. Dîmbovița, fondul Poliția or. Țirgoviște dos. 49/1848, f. 13.

7. Arh. St. Dîmbovița, fondul Poliția or. Țirgoviște, dos. 49/1848, f. 1.

8. Anul 1848... I, Buc., f. 567.

9. Arh. St. Dîmbovița, fondul Poliția or. Țirgoviște, dos. 37 dos. 49/1848, f. 1.

10. Anul 1848... Buc. I, f. 561.

11. Arh. St. Dîmbovița, fondul Poliția or. Țirgoviște dos. 37/1848, f. 91.

vîrful nasului și pînă în vîrful ciobotei este constituțional, dacă Constituția mai e în picioare încă“. În continuare acesta arată că „ar fi unealta cea mai strașnică a reacțiunii dacă aceasta e deasupra“. ¹²

Dubla față a țîrgoviștenilor este redată și în scrisoarea lui Ioan Gheorghescu, arătînd că în ziua de 29 iunie la căderea Guvernului Provisoriu și înscăunarea Căimăcămiei, Nicolae Brătescu, împreună cu doi amici, au ieșit în piață „îndemnînd populația să prindă pe tilharii care au guvernat Constituția căci au prădat vîstieria și alte multe ca acestea“. În ziua de 30 iunie, ~~aceeași~~ ~~adevsari~~ au căutat să prindă pe N. Gh. Chirculescu, comisar de propagandă al județului. ¹³

Dintre perosanele care au protestat împotriva atitudinii lui Nicolae Brătescu este cunoscut Nicu Vlădescu din orașul Țîrgoviște.

În timpul evenimentelor din vara anului 1848, un rol important l-au avut cadrele didactice. Prin circulara Ministerului Instrucțiunii Publice se arăta obligativitatea profesorilor și învățătorilor de a fi „trimiși în sate a lumina pe frații lor și totodată a le insufla spiritul păcii și al bunei orînduiei“. ¹⁴ Activitatea revoluționară a învățătorilor este cunoscută și în județul Dimbovița. Radu Chiriță din Găești arată că învățătorul Gancea Dumitru Cernea „făcea propagandă aduna volintiri după listele ce se aflau la subocîrmuire, avînd și are la el, îndemnînd și pe alții a se înscrie cu făgăduieli de ale da cai și arme“. În continuare se arată că tot din porunca învățătorului menționat „au fost înființate steaguri și tatăl său, Dumitru Cernea și Nică Băcanu și Nicolae Crîngaș... adunase volintiri“. ¹⁵

În urma cercetărilor efectuate de „Comisia pentru cei învinuiți de fapte revoluționare“ Eftimie Beștelei din satul Cornești „rămîne dovedit... de reoluționar și în idei și în fapte“. ¹⁶

Ioan Gheorghescu din orașul Țîrgoviște „îndată ce a izbucnit revoluția, cita hîrtille Guvernului revoluționar și a venit în capitală în capul orașeneliro țîrgovișteni cu steaguri de s-au închinat aceluia guvern“. ¹⁷ De asemenea, Ioan Gheorghescu făcea propagandă publicînd articole în presă. În Poporul Suveran numărul 6 din 12 iulie și 7 din 14 iulie a relatat evenimentele din 29 iunie, retragerea lui Heliade împreună cu cumnatul său N. Andronescu și Ștefan Andronic spre Pietroșița, reîntoarcerea la subocîrmuirea Plaiului Ialomiței a fost „pus într-o mulțime de plăieși cu puști și spăngi maltratată în ducere pînă la Bezdead“. ¹⁸

Un alt aspect care se desprinde din documentele vremii este activitatea comisarilor de propagandă, care prin viu grai, presă au răspîndit ideile revoluției. Al. G. Golescu (negru) și Nicolae Bălcescu au militat pentru propagarea ideilor revoluției pe întreg cuprinsul țării. În scrisoarea lui Nicolae Bălcescu adresată lui Al. G. Golescu arăta : „lucrați cu inimă...

12. Ion Heliade Rădulescu. Amintiri asupra regenerării române sau evenimentele de la 1848, Buc. 1893, p. 77.

13. Anul 1848... II, p. 252. 255.

14. Idem, p. 87.

15. Idem, p. 438, 439.

16. Idem, p. 212-213.

17. Idem, p. 278-279.

18. Idem, II, p. 252-255.

faceți proclamații, spuneți lucrurilor pe față“, la care Golescu arăta necesitatea ca lucrările Guvernului Provizoriu să fie împărțite în patru secții : printre care și o secție de propagandă. În continuare se arăta : „cluburile merg slab precum și gazetele și ca ajutor de bani nu știm încă de unde să dăm“ și este de părere ca să dea bani din visterie sub numele de ajutor de propagandă.¹⁹

Practic, Alexandru G. Golescu cerea subscripții de pretutindeni oricât de mici, chiar și cu paraua, ca să se constituie o casă centrală care să poate subvenționa lucrările secrete de prozelitism și arme. Susținea ca propaganda națională să fie făcută atît pe cale orală/cît și prin editarea de reviste și ziare la Sibiu, Cernăuți, și în Banat prin multiplicarea tuturor proclamațiilor revoluționare și difuzarea lor în Moldova, Bucovina, Ardeal și Banat. Ar fi o prostie adevărată, preciza Golescu, din parte a nu ne servi cu libertatea tiparului cînd o avem pretutindeni. Propaganda impulsionarea presei apusene în favoarea cauzei românești, dar pretindea în schimb funcționarea promptă a unui serviciu de informare și propagandă în țară, mai activ decît se făcute pînă atunci. Invoca interesul pe care l-au stîrnit evenimentele din 19—31 iunie din Țara Românească, datorită agitației făcută în presă și prin foi volante și dă exemplu cît de populară devenise Ana Ipătescu la Viena pentru că propaganda lucrase operativ și răsپindise vestea faptei eroice, în 40.000 foi volante.²⁰

Prin Decretul 90 din 24 iunie emis de Guvernul Provizoriu, Ministerul Treburilor din Lăuntru era obligat să trimită „numai în dată prin toate județele cîte un comisar și chiar cîte doi prin cele ce sînt mai bîntuite de reacționari... să vorbească după instrucții... să-i facă să pătrundă de drepturile cele nouă și de datoriile lor și să nimicrizeze păcătoasa activitate ce depun vrășmașii României“.²¹

Din proiectul cu instrucțiunile pentru alegerea comisarilor de propagandă întocmit în iunie 1848, reiese că se făceau verificări asupra activității depuse, a se „aprofunda în viața lor trecută și în faptele lor, ca să nu se înșele în alegere... să fie demni de a propaga ideile de fraternitate, egalitate și dreptate“. În deplasările necesare asupra Constituției „să facă pe popor să-și simtă marea sa putere cînd voința-i este tare și statornică, să-i facă să înțeleagă pe țărani că au și datorii către patrie și către ceilalți frați ai lor“.²²

Ion Heliade Rădulescu, în lucrarea amintită arăta că Guvernul Provizoriu a trimis în fiecare plasă comisari extraordinari de propagandă, oameni devotați cauzei obștești și amici ai ordinii. Aceștia au fost însărcinați să explice țăranilor spiritul Constituției, să le insuflă iubire de muncă și „a supunerii la legile încă înființată“. Țăranii ascultau pe comisari, îi ascultau, socotindu-i profeți. Eșarfa tricoloră pe care o purtau aceștia era un obiect sacru pentru locuitorii satelor.²³ În continuare autorul arată că

19. Idem, p. 94-95.

20. Cornelia Bodea, *Lupta românilor pentru unitate națională 1834—1849*, Buc., 1867, p. 161-162.

21. Anu 11848... II, p. 56.

22. Idem, p. 201-203.

23. Ion Heliade Rădulescu, op. cit., p. 126.

nu toți comisarii erau atașați cauzei revoluției și că vreo 10 dintre aceștia „au fost grabnic destituiți în urma unei propagande străine spiritului mișcării și ordinii”.²⁴

În județul Dîmbovița, la 27 iunie sînt menționați comisarii de propagandă : Al. Grădescu, Al. Fotescu, N. Gh. Chirculescu, St. Mărculescu, iar de la data de 19 iulie, Gheorghe Vlădescu și Vuticescu.²⁵

În articolele scrise în Poporul Suveran, Ioan Gheorghescu arăta că Nicolae Brătescu „îndemna norodul că s-ar cuveni a-l împroșca cu pietre cîc iel, adică Chirculescu lămurea prin citire programul sau cele 21 articole ale Constituției”.²⁶

Printre tinerii intelectuali transilvăneni veniți în Țara Românească în timpul revoluției, în calitate de propagandiști, existenți și pe listele comisarilor de propagandă ale județului Dîmbovița au fost : Nicolae Găitan, student la Viena și Alexandru Papiu - Ilarian, student la Cluj, membru în „Comitetul Național Român” de la Sibiu.²⁷

Activitatea comisarilor de propagandă a fost întreruptă parțial la constituirea Locotenenței domnești 28 iulie — 9 august sub presiunea lui Suliman Pașa. Intervenția trupelor turcești și rusești și înăbușirea revoluției la 13 septembrie 1848 a însemnat încetarea definitivă a activității acestora.

24. Idem.

25. Documente privind anul revoluționar 1848 în Țara Românească, Buc., 1962, doc. 36, p. 57.

26. Anul 1848... p. 252-255.

27. Cornelia Bodea, op. cit., p. 154.

